

Nr 122.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för utförande av vissa nyanläggningar vid Trollhätte kraftverk; given Stockholms slott den 25 februari 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att för utförande av nyanläggningar vid Trollhätte kraftverk i enlighet med den plan, som kan komma att av Kungl. Maj:t fastställas, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor att utgå av lånemedel.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Axel Schotte.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25
februari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Schotte anförde:

I skrivelse den 31 oktober 1918 framhöll vattenfallsstyrelsen, hurusom med den hastiga utveckling, statens kraftverksrörelse under senare tid uppvisat, det ej alltid vore möjligt att i detalj ett eller två år i förväg bedöma behovet av medel för nya kraftstationsanläggningar och för utvidgning av redan befintliga sådana. Å andra sidan skulle denna utveckling starkt hämmas, om ej medel kunde för ändamålet disponeras, då förhållandena gjorde detta behövt. På grund härav syntes för igångsättande av dylika nyanläggnings- och utvidgningsarbeten vissa anslag böra begäras av 1919 års riksdag i avvaktan på att fullständiga förslag framdeles måtte kunna underställas denna eller en senare riksdags prövning. Det vore givetvis nödvändigt att i god tid vidtaga erforderliga åtgärder för att kunna tillgodose det alltjämt ökade energibehovet inom respektive kraftverks distributionsområden.

Vattenfallsstyrelsen lämnade därefter en redogörelse för erforderliga nya anläggningar eller utvidgningar av befintliga kraftstationer inom de

olika distributionsområdena, därvid styrelsen särskilt framhöll behovet av utbyggnader av vattenfallen vid Tyttbo i Dalälven samt av Norr- och Sörforsarna i Ume älv ävensom installerande av vissa nya generatorer i Trollhätte kraftverk. Därvid anförde styrelsen bland annat följande:

»Trollhättenätet får under år 1919 tillskott i sin krafttillgång genom fullbordandet av kraftverkets tredje utbyggnad, varigenom kraftbehovet inom verkets eget distributionsområde bör kunna tillgodoses ett stycke in på år 1921, och därjämte bör eventuellt ett visst kraftbelopp kunna avstås till Älvkarlebynätet, när en kraftöverföring Trollhättan—Västerås blir färdig. Genom utbyggnad av kraftstationen vid Lilla Edet, varom 1918 års lagtima riksdag fattat beslut och till vilken densamma beviljat de i första hand erforderliga medlen, bör energi-behovet kunna tillgodoses under ytterligare några år eller intill år 1924.

Älvkarlebynätet har under åren 1919 och 1920 att räkna med tillskott i krafttillgången huvudsakligen från ångkraftstationen i Västerås, och anslag finnas beviljade för att kunna utvidga densamma i erforderlig utsträckning. Den energi, som behöver uttagas från Västeråsverket, blir emellertid med nuvarande höga bränslepris så dyrbar, att åtgärder böra vidtagas för att i möjligaste mån ersätta densamma med vattenkraftenergi. Sedan kraftstationen vid Motala blivit utbyggd, kan därifrån erhållas ett krafttillskott, som torde kunna täcka ökningen i kraftåtgången inom den södra delen av det nu från Älvkarleby matade nätet under några års tid. Motalastationen är avsedd att bli färdig under sommaren 1921. Ungefär till denna tid torde även den planerade förbindelselinjen Trollhättan—Västerås kunna göras färdig, varigenom ett värdefullt krafttillskott vinnes. Emellertid torde man ej böra räkna med att Motalakraften samt tillskottet från Trollhättan förslå att fylla Älvkarleby- och Motalasystemens gemensamma kraftbehov längre än till och med år 1922, såvida man ej vill anlita Västeråsstationen i ganska stor utsträckning. Till år 1923 skulle därför det av staten förvärvade vattenfallet vid Tyttbo i Dalälven behöva vara utbyggt. Som byggnadstiden måste beräknas till omkring tre år, torde det bli lämpligt att påbörja byggnadsarbetena under år 1920. Vattenfallsstyrelsen är emellertid icke nu beredd att inkomma med fullständigt förslag till utbyggnad av Tyttbo kraftstation, men hoppas kunna göra detta i sådan tid, att erforderligt anslag kan begäras av 1920 års riksdag. För att i möjligaste mån kunna inskränka det belopp, som därvid kan behöva äskas å tilläggsstat för år 1920, torde redan av 1919 års riksdag böra begäras anslag för detta ändamål.

Vattenfallsstyrelsen har under år 1918 börjat leverera kraft till Änimskog i Dalsland. Denna kraftleverans sker tillsvidare provisoriskt med 25 perioder, men på grund av att ett stort antal äldre 50-periodsanläggningar finnas i denna trakt, vilka förr eller senare torde komma att önska erhålla anslutning till Trollhättenätet, har vattenfallsstyrelsen beslutat, att dess kraftdistribution inom Dalsland skall ske med 50 perioder. För detta ändamål bör minst ett maskinaggregat i Trollhätte kraftverk utrustas med såväl 25- som 50-periodsgeneratorer. På grund av att den projekterade sammanbindningslinjen Trollhättan—Västerås kommer att gå fram genom landsdelar, där uteslutande 50-periodig ström kommit till användning vid elektrifieringen, torde även denna kraftöverföring böra ske med 50-periodig ström, och med hänsyn till det kraftbelopp, som lämpligen bör

kunna överföras mellan de båda kraftsystemen vid Trollhättan och Älvkarleby, torde framdeles två maskinaggregat i Trollhätte kraftverk bära utrustas med generatorer för såväl 25 som 50 perioder. Vissa anstalter hava också redan träffats för att möjliggöra tillkoppling av en 50-periodsgenerator till maskinaggregaten nr 12 och 13. För att såväl Dalslandsdistributionen som kraftöverföringen Trollhättan—Västerås skall kunna påbörjas, så snart tidsförhållandena det medgiva, bära de för anskaffande av ovannämnda 50-periodiga maskineri för Trollhätte kraftverk erforderliga medlen begäras dels på tilläggsstat för år 1919, dels för år 1920.»

Efter att vidare hava yttrat sig om frågan om utbyggnad av Norr- och Sörforsarna i Ume älv, framhöll vattenfallsstyrelsen, att för att nödtorftigt kunna tillgodose anslagsbehovet för ovannämnda eller liknande ändamål borde beräknas ett belopp av 1,000,000 kronor på tilläggsstat för år 1919 och 2,500,000 kronor för år 1920, och gjorde styrelsen därför framställning om anvisande av nämnda belopp för respektive år.

Vid anmälan den 9 januari 1919 inför Kungl. Maj:t av vattenfallsstyrelsens berörda framställning uttalade jag förhoppning om att den närmare utredningen i förevarande frågor skulle kunna slutföras så tidigt, att förslag i ämnet kunde hinna framläggas för den nu samlade riksdagen, och föreslog jag därför att, i avvaktan på förslagets ytterligare prövning, ett belopp borde beräknas å staten för år 1920, varemot jag icke ansåg mig kunna ifrågasätta något anslag för ändamålet å 1919 års tilläggsstat. Beloppet för år 1920 ansåg jag emellertid bära begränsas till 1,000,000 kronor, ehuru därmed de ifrågasatta nya anläggningarna komme att i någon mån förskjutas. I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t riksdagen i innevarande års statsverksproposition, att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde komma att avlätas, för påbörjande av nya kraftstationsanläggningar och utvidgning av redan befintliga sådana för år 1920 beräkna ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Vattenfalls-
styrelsen.

I skrivelse den 19 februari 1919 anför nu vattenfallsstyrelsen, att då det av styrelsen i skrivelsen den 31 oktober 1918 äskade anslaget minskats till mindre än $\frac{1}{3}$ av det av styrelsen föreslagna beloppet och med hänsyn till det nu rådande tidsläget, syntes det styrelsen olämpligt att för närvarande föreslå påbörjandet av kraftstationsanläggningar i Norr- och Sörforsarna i Umeälv. Sedan närmare överblick även vunnits beträffande kraftbehovet inom Älvkarleby och Motala kraftverks distributionsområden, funne styrelsen det likaledes lämpligt att tillsvidare uppskjuta utbyggandet av Tyttbofallen. Däremot vore vissa anläggningar och anordningar vid Trollhättan synnerligen behövligen för att bereda

Trollhätte kraftverk ökade möjligheter till kraftleverans. Sådana åtgärder vore dels anskaffande av 50-periodiga generatorer för Trollhätte kraftstation, dels vidtagande av vissa anordningar i Göta älv vid Trollhättan i och för ökning av fallhöjden. Beträffande behövligheten av 50-periodiga generatorer i Trollhätte kraftverk hänvisade styrelsen till sitt ovan återgivna yttrande i skrivelsen den 31 oktober 1918. Ökningen av fallhöjden för kraftstationen vid Trollhättan vore avsedd att åstadkommas dels genom uppdämning i Göta älv ovanför Trollhättan, dels eventuellt genom utförande av vissa sprängningsarbeten i Flottbergsströmmen nedanför kraftstationen.

Vidare framhåller styrelsen, att då priset på elektriskt maskineri för närvarande vore mycket svävande och goda utsikter förefunnes, att väsentliga prisreduktioner skulle inträda, innan de ovan föreslagna generatorerna för Trollhätte kraftverk kunde beställas, och då därjämte frågan rörande uppdämningen i Göta älv ovanför Trollhättan ännu ej vore fullt utredd, kunde styrelsen ej ännu uppgöra närmare kostnadsberäkningar för de föreslagna arbetena utan hade för avsikt att framdeles till Kungl. Maj:t inkomma med fullständiga förslag jämte hemställan om anvisande av det i varje fall behövliga anslaget. Å andra sidan kunde beslut i dessa frågor ej utan olägenhet uppskjutas så länge, att deras avgörande kunde hänskjutas till 1920 års riksdag. Under sådana förhållanden och då anslagets användning till det ena eller andra av de antydda ändamålen enligt styrelsens förmenande knappast torde vara av så stor betydelse, att frågan härom behövde bli föremål för riksdagens detaljerade granskning, hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå den nu församlade riksdagen besluta att för nyanläggningar av ovan angiven art vid Trollhätte kraftverk å 1920 års stat anvisa 1,000,000 kronor att användas i enlighet med de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t kunde komma att meddela.

Med hänsyn till av vattenfallsstyrelsen åberopade omständigheter synes anledning icke föreligga till erinran mot styrelsens förslag om användandet av ifrågavarande anslag uteslutande för anläggningar vid Trollhätte kraftverk. Ehuru för närvarande fullständiga förslag till de planerade anläggningarna icke kunna framläggas, torde dock frågan utan hinder härav kunna underställas riksdagens prövning. På sätt styrelsen ifrågasatt, lär det kunna överlåtas åt Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelserna angående anslagets användning. Under åberopande av vad styrelsen i ärendet anført får jag därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att för utförande av nyanläggningar vid Trollhätte kraftverk i enlighet med den plan, som kan komma att av Kungl. Maj:t fastställas, för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor att utgå av lånemedel.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. C. F. von Krusenstierna.
